PETRA OBCHOD S CIRKEVNÝMI POTREBAMI A KNÍHKUPECTVO MÁ NA SKLADE:
PREŠOV, ul. SRR 1

Casoslov (cirk. slovanský)	75,–
Trebník	40,–
Pravoslávny katechizmus (český a rus.)	10,–
Pravoslávny katechizmus (slov.)	9,–
Dr. Kernaševič: **Zrovnávacie bohoslovie**	25,–
Fencik: **Liturgika** (rus.)	3,80
Prot. Aleš: **Liturgika** (česká)	3,–
Patriarcha Alexij: **Výbor z díla** (český)	10,–
Patriarcha Sergij: **O spasení** (slov.)	10,–
Metropolita Nikolaj: **Výňatok z diela**	12,–
Doc. Pružinský: **Patrológia I. a II. diel**	101,–
Metr. Jelevferij: Na Božej nive (slov.)	10,–
Metr. Jelevferij: Na Božej nive (rus.)	10,–
Cirkevné právo	37,–
Homiletika	10,–
Dr. Kačur I.: **Stručný prehľad cirkevnej archeológie a výtvarného umenia**	15,–
Dr. Kernaševič: **Pastorálka**	18,–
Dr. Kernaševič: **Všeobecný typikon**	16,–
Praktický trebnik	40,–
Teologický zborník I.	54,–
Teologický zborník II.	65,–
Základné bohoslovie	24,–
Obrázky „Pamiatka na sv. Prijímanie“	3,–
Nový zákon (cirk. slovanský)	50,–
Dr. Š. Balogh: **Úvod do filozofie**	10,–
Služebník (cirk. slovanský)	60,–

Budúce číslo vyjde 10. novembra 1973

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. **Redakcia:** Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel. 313 79. Vedie red. rada **Vedúci a** zodp. redaktor prof. dr. P. Kernaševič. Technický red.: prot. R. Ferenc. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Dukelské tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročné predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávky prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS – Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 48 – Povolené SÚTI 15/8 z 27. 12. 1972.

ODKAZ sv. CYRILA A METODA

ROČNÍK XIX. – ORGÁN PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI – č. 10/1973

Detská príloha nášho Odkazu

Milé deti,

Prišla jeseň – dúfam, že ste dobre brigádovali a niekde snáď ešte pomáhate našim poľnohospodárom so zberom tohtoročnej úrody zemiakov alebo cukrovej repy. Na našich poliach zahoreli ohníky a všetko vonia jeseňou, i ten dym, ťahajúci sa nad opusteným poľom... Ako v živote, i v prírode sa všetko rýchlo míňa, krásny čas leta je za nami a pred nami dažde, nepohoda a dušičky. Ale i tieto zmeny sú pekné, náš život by bol bez nich jednotvárny a teda môžeme ďakovať Pánu Bohu, že sme sa narodili v takom pásme, kde sa striedajú štyri ročné obdobia. Ako to spieva žalmista: „On stvoril mesiac na určenie času; slnko vie, kde má zapadať" (Ž. 104, 19).

Nie všade je tak krásne, ako u nás; už som vám o tom písala, a tento farbistý október to len potvrdzuje. Ale všade žijú ľudia, všade majú svoje domovy – nie všade sú však šťastliví. Prečo?

Kedy sa človek cíti šťastlivý – viete to? Kresťan je šťastlivý, keď si plní svoje kresťanské povinnosti, keď má čisté svedomie z dobre vykonanej práce.

Každý človek je šťastlivý, keď je mier, môže mať radosť z vás, keď sa dobre správate.

Aká nešťastlivá je však napríklad matka, ktorú dieťa nepočúva, ba čo viac, keď je pre neho „nemoderná" a... hlúpa.

Deti, treba si v každom čase uvedomiť, že na tomto svete nežijete len vy i keď, pravdaže, každý rád urobí všetko pre deti. Viete to dospelým členom rodiny, spoločnosti, vrátiť?

Do určitej miery oplatiť lásku je možné len láskou, ale i dobrým rozumom. Treba totiž pochopiť, že tí, ktorí vás vychovávajú, ľudia starší, sú oveľa múdrejší, i keď vám sa to niekedy nevidí. Ale sú. Veď o koľko majú viac životných skúseností, než vy. Koľko videli v živote, či už biedy, alebo rôznych vecí, o ktorých vy ani nechyrujete. – Majte úctu pred starobou, sú to živé dejiny, v zrkadle ktorých môžeme vidieť svoje vlastné správanie sa a posúdiť, či je správne, či nie.

Buďte deťmi modernej doby, ale nech „modernosť" nespočíva celá v novom obleku, alebo v neustále revúcom tranzistore. Majte tzv. vnútornú rezervu, z ktorej budete čerpať, až sa nebudete mať s kým poradiť.

I vy kráčate vpred, ale i váš život bude končiť jeseňou. Nech je šťastlivá a mierna.

Vaša teta Helena

V deň sviatku Záštity (Pokrovu) nebeskej Kráľovnej

V októbri svätí naša svätá pravoslávna cirkev udalosť, ktorá sa stala pred viac ako tisíc rokmi v starobylom Carihrade.

Táto udalosť sa stala vo Vlachernskom chráme za prítomnosti veľkého počtu ľudí, ale viditeľnou bola len pre dvoch mužov: blaženého Andreja a jeho žiaka Epifána. Títo dvaja videli na vlastné oči Božiu Matku v chráme, ako sa modlí za svet, ako ožiaruje modliacich sa a ako ich pokrýva svojím omoforom.

Okrem Andreja a Epifána nik v chráme nebol hodný vidieť Prečistú. Len prostredníctvom tých dvoch mužov sa cirkev dozvedela o zjavení Bohorodičky na svete v minúte ťažkej skúšky.

Kto to bol Andrej – ten, ktorý bol hodný vidieť návštevu Božej Matky v chráme Vlachernskom?

V prostredí bohatej Byzancie bol svätý Andrej chudobným, úbohým človekom, žobrákom, ktorého nikto nepoznal. Skrýval sa pred ľuďmi, aby nevideli jeho svetlú tvár a blahodarnú múdrosť.

Vieme len to, že to bol Slovan. V ranom detstve ho kupci predali istému bohatému Grékovi. Ten spoznal zvláštne schopnosti chlapcove, naučil ho čítať i písať a urobil ho svojím pisárom. Ale sv. Andrej na vnútorné volanie zanechal toto čestné na vtedajšie časy zamestnanie a položil pred podnožie kríža všetky svoje schopnosti a začal žiť čudným životom, akoby bez rozumu, predstierajúc smiešne bláznovstvo. Pod rúškom žobráka sa však skrývala duchovná krása. Vzal na seba ťažkú cestu, postil sa, bol dobrovoľne žobrákom a neprestajne sa modlil. A tohto blázna v ľudských očiach, vybrala Kráľovná nebeská za svojho vyvoleného vo Vlachernskom chráme.

Ani patriarcha, ani archijereji, ani boháči a významní veľmoži neboli Prečistou vybraní, ale Andrej, najmenší pred ľuďmi. Svätý Andrej ešte predtým videl Kráľovstvo Božie na večnosti, ale vtedy nevidel Matku Božiu. Bolo mu povedané, že Bohorodička odišla do trpiaceho sveta, aby potešila plačúcich a pomohla nešťastným.

Nedlho pred svojou smrťou však ešte uvidel Kráľovnú nebeskú vo Vlachernskom chráme pri modlitbe. Počas vsenoščného bdenia videl, ako Božia Matka vchádza do chrámu západnými dverami obkolesená množstvom svätcov a anjelov, podporovaná rukami Predchodcu Pánovho a najmilšieho žiaka Spasiteľovho — Jána Bohoslova. Priblížila sa k ambonu. Svätý Andrej sa spýtal svojho učeníka Epifána: „Vidíš Vládkyňu sveta?" Epifán odpovedal: „Vidím, otče, a žasnem!"

Matka Božia pokľakla, dlho sa modlila a plakala. Keď ukončila modlitbu na ambone, priblížila sa k oltáru a tu sa znovu modlila za ľud. Potom sňala zo svojej hlavy žiarivý omofor a rozprestrela ho nad modliacich sa.

Oba svätci videli žiaru slávy Božej, kým Prečistá bola v chráme. Keď sa vzdialila, žiara zmizla, stala sa neviditeľnou.

Pravoslávna cirkev spomína na toto zjavenie ako na veľké a radostné zvestovanie o záštite nad svetom, o veľkej láske Božej Matky k ľudskému rodu, lebo nie len v chráme Vlachernskom pred tisíc rokmi sa so slzami v očiach modlila Bohorodička, ale modlí sa i teraz, tu a všade, až do skonania sveta. Jej svetlý omofor sa nerozprestiera len vo Vlachernskom chráme, ale Bohorodička ho drží nad celým svetom. Veríme, že i nás, hriešnych, ochraňuje jej spásny omofor, hoci nie sme hodní ani toho, aby sme sa na neho pozreli.

Bohorodička ako Prostredníčka medzi zemou a nebom, oroduje za ľudský svet pri tróne slávy Božej.

Bohorodička — to je láska a milosrdenstvo, odpustenie a prosby. Bohorodička nesúdi svet, ale ľutuje všetkých.

Bohorodička — to nie je spravodlivosť sudcov ani súd pravdy, ale materinská láska. I pred posledným súdom Syna svojho bude prosiť spravodlivého Sudcu o odpustenie. Hriech sveta a utrpenie sveta zraňujú jej milujúce srdce. Na zlobu a hriech odpovedá láskou a slzami, meč i teraz prechádza jej srdcom. Prečistá plače nad svetom!

Touto záštitou Kráľovnej neba i zeme vytvára sa teraz naša spása. Bohorodička má túto moc ako „čestnijšaja cheruvim i slavnijšaja bez sravnenija serafim", lebo na nej spočinul sám Duch svätý.

Na jej zázračných ikonách nachádzame zázračnú radosť z neprestajnej blízkosti Božej Matky k nám — jej deťom.

Ak by sme videli svetlo Božej Matky na svete, spoznali by sme, ako sa prostredníctvom jej orodovania tento svet mení. A hoci tvrdé ľudské srdcia nevnímajú túto lásku, Matka Božia, ako predtým nám odpovedá na nepriateľstvo požehnaním, na hnev láskou, na hriech slzami, na rúhanie sa — odpúšťaním.

Svet trpí, lká unavené srdce, upadá na kríži opustená duša... Ale svet nie je ponechaný svojmu zármutku a človek nie je sám v smútku, lebo je s ním materinské srdce Prečistej Panny. Musíme vedieť, čie srdce zráňame hriechmi, čie slzy omývajú naše pády. Nech vie všetko stvorenie, že Prečistá na neho nezabudla, lebo je jej blízka každá ľudská duša.

Čo viac nás môže potešiť?

Presvätá Matka Božia prejavuje i teraz lásku vyvoleným tohto sveta, zjavuje sa im, jej stopy posväcujú našu zem vďaka zbožným vyvoleným Božím.

Veríme a vieme, že i teraz sa modlí Milosrdná za nás a že jej modlitba je mocná. Oroduje za nás, a preto všetko, čo sa s nami deje, je pre naše blaho. Nech nám vyprosí Božia Matka veľkú trpezlivosť v spáse našich duší. Nech zažiari nad nami, v našich srdciach radosť a svetlo jej všemocného omoforu — jej záštity!

(ŽMP)

Rozsievač večnej pravdy

Náš Spasiteľ Isus Christos poučoval ľud, ktorý za Ním kráčal, prostredníctvom podobenstiev. **Christos chcel napraviť mravy ľudu, jeho poblúdenia, priestupky a učil ľudí, aby žili v láske k blížnym.** Aká hĺbka je v slovách Božskej múdrosti a aký je to nevyčerpateľný prameň poučenia pre nás. Christos učil nielen slovom, ale i skutkami milosrdenstvo voči všetkým, ktorí to potrebovali, a vyzýval ľudí, aby boli tiež milosrdnými voči svojim blížnym a chránili sa pred zlom. Z nevyčerpateľného mora slova Božieho zoberme jednu kvapku — podobenstvo o dobrom semene a plevele, ktoré vyrástli na jednom poli.

V sv. evanjeliu sa hovorí, že **jeden roľník starostlivo pripravoval svoje pole, na ktoré chcel zasiať pšenicu, aby zobral dobrú úrodu. Mal však nepriateľa, ktorý mu závidel.** Aká podlosť to je — škodiť blížnemu! Je to hriech urážať blížneho a škodiť mu. Zlodej kradne v noci, lebo jeho činy sú temné. Tak i nepriateľ, o ktorom sa hovorí v podobenstve, využil chvíľu, keď ľudia spali, a porozhadzoval

po zasiatom poli semená škodlivých rastlín a utiekol. Svedomití robotníci chceli plevel odstrániť a pýtali sa hospodára, či omylom sám nezasial zlé semená na pole. Hospodár pochopil, čo sa stalo, a povedal: **„To urobil nepriateľ"**. Robotníci chceli začať pracovať a očistiť pole, ale hospodár v strachu o pšenicu, im to nedovolil, aby nepoškodili osivo. **Rozhodol, že plevel a pšenica budú rásť spoločne a až príde žatva, vtedy oddelí pšenicu od kúkoľa (Mat. 13, 24–30).**

Je to rozhodnutie jednoduché, ale má svoju hĺbku, lebo ho vzal Spasiteľ z prostredia roľníkov a sám vyložil jeho zmysel. **Rozsievač – to je Syn človeka, ako sa často sám nazýval Spasiteľ. Semeno je slovo Božie a pole, to je celý svet, všetky národy, povolané do cirkvi Christovej – milostivého kráľovstva na zemi. Vojsť do tohoto kráľovstva môžu tí ľudia, ktorí nerobia zle svojmu blížnemu, a tým ani Bohu a svojej spáse.** Slovo Božie volá nás, aby sme sa stali úrodným poľom ozdobeným zlatou pšenicou. Podľa sv. ap. Pavla máme mať **„lásku, radosť, pokoj, zhovievavosť, nežnosť, dobrotivosť, vernosť, krotkosť, zdržanlivosť"** (Gal. 22, 22–23). Pole, na ktoré zasiali dobré semeno, potrebuje ešte vlahu a slnečný jas. **Niva nášho srdca je napájaná a ohrievaná milostivými darmi Ducha svätého, ktoré dostávame v sviatostiach krstu, pokánia, prijímania a iných.**

Ako vniklo zlo do ľudí vykúpených cenou najvyššou – obeťou na Golgote, do synov Otca nebeského? Podobenstvo hovorí, že k spiacim ľuďom sa prikradol nepriateľ a uskutočnil svoj zločin. Je tým myslený duchovný spánok človeka, lenivosť v boji proti hriechu a zlu. Ľudia nemorálni páchajú rôzne priestupky, klamú a vraždia.

Naša spoločnosť sa snaží využívať pre blaho našej vlasti ruky všetkých ľudí. Avšak nájdu sa i takí jedinci, ktorí volia cestu ničnerobenia alebo ľahkých zárobkov. – **I to je duchovný spánok, skazenosť a lenivosť, odpor k práci.** To je kúkoľ, ktorý škodí pšenici – ľuďom čestným.

I ten kresťan, ktorý nebdie nad svojou spásou, spočiatku je lenivý v plnení prikázaní, má nečisté myšlienky – zárodok zla, ktorý prináša plody nezákonnosti. Diabol skryto účinkuje medzi ľuďmi, a tých, ktorí mu padli do sietí, robí svojou zbraňou.

V cirkvi Christovej tiež nie sú všetci ľudia pšenicou, je tu i kúkoľ. Títo ľudia môžu napraviť svoj skazený život pomocou darov Ducha svätého a môžu sa stať dobrým semenom. **„Poznaj sám seba"** – hovorí stará múdrosť. Každý človek môže určiť podľa miery svojich skutkov, kam patrí. Strom poznávajú podľa plodov

a kresťanov podľa skutkov. Slovo Božie je vždy živé a volá nás, aby sme očistili svoje svedomie, obnovili svoj život a usmernili ho k dobru.

Treba žiť triezvo a vychovávať k triezvosti vlastné rodiny. **Kresťan s dobrým svedomím je dobrým členom i našej spoločnosti.** Kto plní prikázania Božie, ten si nedovolí narušovať ani zákony štátu. Plnenie všetkých zákonov vyžaduje lásku, a to nie je nič ťažkého. Je pravda, že keď človek sa snaží konať dobro, často upadá do pokušenia. Ak diabol pokúšal i Christa na púšti, o to viac bude pokúšať človeka. V dobru vždy hľadá zlo a krajné zlo vie obrátiť tak, že sa zdá byť dobrom. V dobrých úmysloch vidí ziskuchtivosť, v hrdinstve sebazaprenia vidí túžbu po sláve, v skutkoch cti a nábožnosti nachádza malovernosť. Začiatok zla je takmer nebadateľný a umožňuje ho **„spiaci človek"**, v únave, nepriateľstve, vášni, roztržitosti.

Horlivci za čistotu a pravdu usilovne sa snažia vykynožiť kúkoľ spomedzi seba. Ako to bude s pravosúdím Božím?

Prorok Eliáš v horlivosti za slávu Božiu chcel zničiť tých, ktorí sa klaňali Baalovi, búrkou, zemetrasením, alebo ohňom: ale bolo by zahynulo i tých sedem tisíc, ktorí chránili vieru v pravého Boha v úplnej čistote.

Synovia Hromovi prosili Pána, aby im dovolil spáliť jedno samarské sídlisko za to, že ho tam neprijali. Pán zakázal. Samaria v najbližšom čase prijala blahú zvesť o Christovi. Ak by rodina bola zbavená opory zo strany otca alebo matky, bolo by možné sa zaručiť za bezpečnosť detí? Nie! **Pri vytrhávaní kúkoľa sa ľahko zničí i pšenica. Pán má prostriedky rozdávať každému podľa jeho skutkov, pričom nemusí používať nezvyčajné prostriedky.**

Pán ustanovil i deň **„žatvy“, „lebo určil deň, keď v spravodlivosti bude súdiť svet”** (Skut. 17, 31).

My musíme **„stáť vo viere“** a čestne pracovať na zverenom nám poli, aby nám nerástol kúkoľ, len čisté zrno, z ktorého budeme mať úžitok nielen my, ale všetci ľudia na zemi. Tým prispejeme i ustanoveniu večného mieru na tejto zemi.

† **Nikolaj,**
biskup prešovský

Pravoslávna úcta k Matke Božej

Veľmi často pravoslávny človek naráža v svojom okolí na skutočnosť, že veriaci iných vyznaní sú veľmi zle informovaní o pravoslávnej viere, o našej cirkvi a našich bohoslužbách. Kedysi bola táto dezinformácia o pravosláví priamo programom zo strany západných kresťanov, nečudo teda, že u jednoduchých ľudí, ktorí neprivykli premýšľaniu o svojej viere a slepo prijímali len to, čo im ich predstavení prekladali k viere, zotrvávajú rôzne predstavy a predsudky voči pravosláviu.

Jedným z týchto predsudkov je názor, že pravoslávni neuznávajú Pannu Máriu. Nie je tomu ani tak dávno, čo mi jeden môj známy rozprával o svojom zážitku z nemocnice. Medzi pacientmi prišla reč na náboženstvo. Keď sa môj známy priznal, že je pravoslávny, vyvolalo to údiv: „...ale vaša pravoslávna cirkev nie je spasiteľná, pretože neuznávate Pannu Máriu!“ Môj známy odpovedal: „Neviem, ako ju uznávate a uctievate vy, ale my pravoslávni sa modlíme takmer v každej našej modlitbe a bohoslužbe k Panne Márii: čestnijšuju cheruvim a bez sravnenija slavnijšuju serafim! Bez istlenija Boha Slovo roždšuju, suščuju Bohorodicu Ťa veličajem.“ **Predsudky proti pravosláviu sa len ťažko odstráňujú, a to i u ľudí vzdelaných. Súčasná pokoncilová katolícka teológia priznáva, že je to práve pravoslávna cirkev, ktorá pokiaľ ide o úctu voči Matke Božej, zachováva túto úctu s plnou dôstojnosťou a vážnosťou od počiatku cirkvi. A my vieme, že pravo-**

slávny človek by si nikdy nedovolil povedať o Matke Božej „panenka“, ako to, bohužiaľ, okolo seba často počujeme. Jej osobnosť je pre nás tak drahá a jej veľkosť pre duchovný život a spásu človeka tak jasná, že považujeme za omyl nielen jej podceňovanie, ale i nadsadené zveličovanie jej osoby, ako sa to prejavuje napr. v názore o tzv. „nepoškvrnenom počatí“. Mária, Matka Božia, stojí na začiatku našej spásy a sama je prvým človekom, ktorý od Syna Božieho prostredníctvom Ducha svätého získal spásu. Zo všetkých ľudí ona jediná sa stala hodnou dať svetu Dieťa — Syna Božieho a súčasne Syna človeka — pravého Boha a pravého človeka v jednej Osobnosti. Ačkoľvek sama nemala osobný hriech, bola orodovníčkou padlého ľudského pokolenia, ku ktorému patrila, celého hriešneho sveta a ako vyvolená zástupníčka ľudstva odpovedala na výzvu Božiu, aby sa stala Matkou Syna Božieho slovom súhlasu za všetkých a raz navždy: „Nech sa mi stane podľa slova Tvojho!“ **Týmto „nech sa mi stane“ prehovorila ako nová Eva, ktorá sa pokorne oddáva do poslušnosti Božej a stáva sa duchovnou Matkou nového rodu ľudského zrodeného v Christu.**

Pokorná služobníčka Božej prozreteľnosti vyznala sama o sebe: „Veľké veci mi urobil ten, ktorý mocný je a Jeho meno je sväté, a milosrdenstvo Jeho trvá od pokolenia do pokolenia tým, ktorí sa ho boja!“ **Naozaj veľké veci Božie, ktoré rozdeľujú dejiny i ľudský rod a ukazujú ľudstvu cestu k svetlu spásy v Isusu Christovi! Náručie Božie sa otvára, aby prijalo každého človeka ako milovaného syna, ktorému sa odpúšťa. A počiatkom toho všetkého je radostný ľudský súhlas Panny Márie, ktorá odpovedá anjelovi „Nech sa mi stane...“ Niet pravoslávneho chrámu, kde by sme nenašli na poprednom mieste ikonu Matky Božej s Dieťaťom. Niet vari pravoslávnej rodiny, kde by na čelnom mieste v dome nevisela ikona Matky Božej. Ale podľa pravoslávneho chápania tieto ikony nevyjadrujú „osobu“ Madony, ale duchovný fakt Vtelenia. Preto je zásadný rozdiel medzi západným po-**

nímaním v zobrazovaní Matky Božej ako Madony, a medzi pravoslávnym zobrazovaním Bohorodičky. Pravoslávne ikony nepoznajú lacnú sentimentalitu a nezobrazujú ľudské telo alebo ľudskú rodinu, ale snažia sa postihnúť duchovnú podstatu udalosti alebo duchovej skutočnosti. Ikona Matky Božej v pravoslávnej cirkvi nie je portrétom ženy, ale vyjadrením vzťahu Boha voči človeku. Názvy ikon o tom hovoria: Umilenije (Neha, cit, láska duše, ktorá sa vnára do Večnej lásky Božej), Radosť (zo spásy, ktorá cez ňu prišla svetu), Ustavičná pomoc, (ktorú Boh zosiela prostredníctvom Matky Božej tým, ktorí prosia), Utolenije pečali (útecha zarmútených, ktorí vkladajú svoju nádej na Syna Božieho prostredníctvom Matky) atď. S obsahom ikony Matky Božej je to práve tak, ako so svedectvom Evanjelia o jej osobe. Keď otvoríme Písmo sväté Nového zákona, vidíme, že len málo strán hovorí o Panne Márii. Evanjelisti zvestujú Syna Božieho. Matka akoby zostáva v Jeho tieni. Ale i ona zvestuje svetu Syna. Jej úloha je oznamovať nesmierne tajomstvo o Vtelenom, Narodenom, Trpiacom na kríži a Vzkriesenom Pánovi, jej Synovi. Toto tajomstvo sa oznamuje práve tiež v pravoslávnych ikonách. Ako z jednotlivých údajov Písma svätého vystupuje jej osobnosť a všetky ušľachtilé jej vlastnosti ako z pozadia, avšak napriek tomu vytvárajú presvedčivý obraz jej bytosti, tak i z ikony, ktorá je svedectvom svetu o skutočnosti Vtelenia, ktorá je zvesťou predovšetkým o Synovi, vystupujú akoby z pozadia milostivé črty Panny Márie — vernej služobníčky Najvyššieho, ktorá „našla milosť u Boha", a túto milosť zdieľa so všetkými vernými, ktorí sa k nej v modlitbách o pomoc obracajú.

Prot. P. Aleš

Piate Božie prikázanie

Cti otca svojho i matku svoju, aby sa ti dobre viedlo a aby si dlho živý bol na zemi (II. Moj. 20, 12).

Piate prikázanie nás nabadá **ctiť a milovať svojich rodičov i ostatných ľudí, ktorým sme podriadení spôsobom prirodzeným.** Zároveň nabáda aj rodičov a predstavených, aby sa starali o svojich podriadených. Zahrňuje v sebe široké pole povinnosti, ktorá je pre existenciu a napredovanie ľudskej spoločnosti potrebná, tedy povinnosti spoločenské, či sociálne. Povinnosti a práva rodičov oproti deťom ustanovil Boh zákonom prirodzeným, a to na základe vrodenej lásky. **Piate prikázanie tvorí akúsi hranicu medzi prikázaniami pojednávajúcimi o vzťahu k ľuďom.** V prvých štyroch prikázaniach sa hovorí o pomere a povinnostiach človeka k Bohu, v ostatných prikázaniach sa rozpráva o pomere k blížnym, teda k spoločnosti. **Z prikázaní, ktoré pojednávajú o vzťahu a pomere k spoločnosti, je piate prikázanie najdôležitejšie, pretože rodičia sú nám v spoločnosti najbližší.** Hovorí

sa v ňom o úcte k rodičom, nakoľko úcta k rodičom je jednou z najdôležitejších našich povinností. Vidno to z toho, že Boh prikázanie o úcte k rodičom postavil hneď po povinnostiach a pomere k Nemu.

Hoci v piatom prikázaní sa hovorí **„cti otca tvojho i matku tvoju..."** jednako sa to nevzťahuje výlučne len na rodičov, ale má to širší význam.

Avšak na prvom mieste sú obsiahnuté povinnosti, ktoré smerujú k tomu, aby členovia rodiny mali určité práva a povinnosti, aby takým spôsobom si pomáhali pri dosiahnutí vyššieho blaha.

Deti za svoj telesný život, za výchovu a hmotné zaopatrenie vďačia svojim rodičom. Z toho teda logicky plynie aj úcta a vďačnosť k nim ako príčina svojej existencie. Na to ľudí upozorňuje aj zákon prirodzený, ktorý je vštepený do ľudskej prirodzenosti, čo potvrdzuje aj sv. ap. Pavol v liste k Rimanom: **„Lebo pohania nemajúci zákona, prírodou robia to, čo požaduje zákon, tí teda nemajúci zákona, sami sebe sú zákonom"** (Rim. 2, 14).

Okrem prirodzeného zákona daného prvým ľuďom už pri stvorení, dal Boh ľuďom aj Zákon Božský a to Mojžišovi a národu izraelskému v dekalogu na hore Sinai: **„Cti otca tvojho i matku tvoju, aby sa ti predĺžili tvoje dni na zemi, ktoré ti dá Hospodin, tvoj Boh"** (Exod. 20, 12).

Dieťa nemôže však zostať v kruhu svojich rodičov. Dospievaním rozširuje si pole pôsobnosti a povinnosti medzi ostatných ľudí v obci, kraji, štáte, teda v ľudskej spoločnosti. **Jeho vzťah k spoločnosti v dospelom veku je taký, aký bol počas detstva k rodičom.** Uplatňuje tie návyky a spôsoby, akým sa naučilo, keď bolo ešte pod ochranou a vedením rodičov. Právom teda má každá spoločnosť záujem na tom, aby každá spoločenská jednotka t. j. rodina, viedla sporiadaný mravný život, nakoľko sa to odráža v živote spoločenskom. **Rodina je základná bunka ľudskej spoločnosti a preto keď je zdravá rodina aj spoločnosť prekvitá, rastie a napreduje. Spoločnosť, ktorá nevedie sporiadaný rodinný život je postupom času odsúdená k zániku.**

O tom nám jasne svedčia dejiny. Za markantný príklad nám môže poslúžiť v staroveku aj rímske impérium, v ktorom rozklad rodinného života znamenal jeho zánik.

Preto aj Stvoriteľ pri stvorení **vštepil prvým ľuďom mravné zákony,** aby keď sa spoločnosť rozrastie, mohla jestvovať a rozvíjať sa. Bolo treba odstrániť neduhy už v samom zárodku, teda v rodine.

Práve izraelský národ ako národ Bohom vyvolený a určený pre spasiteľské dielo mal byť čo najsporiadanejší. Že táto idea v izraelskom národe bola dokonale rozvinutá, svedčí aj sama história židovského národa, teda Písmo sv. Starého zákona.

Samotné piate prikázanie má širší význam a môžeme ho rozdeliť na dve časti:

1. Úcta a láska detí k rodičom.

2. Povinnosti rodičov voči deťom.

(Pokračovanie.)

Bratská návšteva

Ekumenické pravoslávie má okrem iného i tú vlastnosť, že má úprimné vzťahy voči jednotlivým autokefálnym cirkvám na princípe bratskej lásky, rovnoprávnosti, úzkej spolupráce, priateľstva a dokonalej úprimnosti.

Takýmto konkrétnym svedectvom o bratských vzťahoch bola i **návšteva Jeho Svätosti Pimena, patriarchu moskovského a celej Rusi, v sprievode vysokých hierarchov ruskej pravoslávnej cirkvi u našej pravoslávnej cirkvi v ČSSR v dňoch 31. 1. — 5. 2. 1973.** Túto návštevu mohla celá naša verejnosť sledovať prostredníctvom oznamovacích prostriedkov i tlače, ako aj našej tlače cirkevnej.

Pravoslávna cirkev v ČSSR je si vedomá nerozborného zväzku s ruskou pravoslávnou cirkvou už od toho dejinného faktu, že práve ruská pravoslávna cirkev pred 22 rokmi darovala svojej dcére — pravoslávnej cirkvi v Československu — autokefalitu. **Táto skutočnosť svedčí o úplnej rovnoprávnosti medzi oboma cirkvami.**

Vychádzajúc zo spoločných záujmov oboch cirkví, **navštívila i naša delegácia bratskú ruskú pravosl. cirkev a presvedčila sa, že ruská pravoslávna cirkev rešpektuje podmienky rozvoja našej cirkvi, a nielen to, usiluje sa i o stabilizáciu našich cirkevných pomerov, narušených krízovými rokmi 1968—69.**

Naša delegácia bola šesťčlenná a **viedol ju Jeho Blaženstvo Dorotej**, metropolita pražský a celého Československa, **v sprievode svojho námestníka, Preosvieteného vladyku Nikolaja**, biskupa prešovského, **Preosvieteného vladyku Cyrila**, biskupa michalovského, **mitr. prot. ThDr. o. Jiřího Nováka, kancelára Úradu metropolitnej rady, prot. Pavla Axmana, riaditeľa Úradu Eparchiálnej rady pravosl. cirkvi v Olomouci, a mitr. prot. ThDr. o. Andreja Mihaľova, dekana Pravoslávnej bohosloveckej fakulty** v Prešove.

Delegácia odcestovala lietadlom z Prahy 26. augusta pred večerom. Ráno sa členovia delegácie zúčastnili na sv. liturgii, ktorú slúžil metropolita Dorotej za asistencie pražského duchovenstva a členov delegácie. Po dvaapolhodinovom lete lietadlo pristálo na šeremetevskom letisku a už z dialky sme videli vysokú postavu Jeho Svätosti a skupinu vítajúcich nás hostiteľov. V salóne pre zahraničných hosťov **našu delegáciu privítal Jeho Svätosť Pimen, metropolita krutický a kolomenský Serafim, arcibiskup volokolamský Pitirim, biskup Chrizostom, zástupca predsedu zahraničného odboru moskovskej patriarchie so štábom pracovníkov, a Ján, metropolita jaroslavský a rostovský s prot. Jánom Orlovom, profesorom Moskovskej duchovnej akadémie.** Poslední dvaja boli našimi stálymi sprievodcami počas nášho pobytu v ZSSR. **Za štátnu správu privítal našu delegáciu námestník predsedu Rady pre veci cirkevné pri Rade ministrov ZSSR p. Makarcev.**

Členovia našej Posvätnej synody v Odese.

Po krátkych oficiálnych prejavoch hláv oboch cirkví sa kolóna osobných áut vydala na cestu do Moskvy a zamierila k impozantnej budove blízo staroslávneho Kremľa, do nového hotelu Rosija. Po krátkom odpočinku sa konala na 14. poschodí uvedeného hotela slávnostná večera, ktorú na našu počesť usporiadal Jeho Svätosť Pimen. Pri tejto večeri si hlavy oboch cirkví vymenili pozdravy. (Pokračovanie.)

O hriechu

„Odplata za hriech je smrť" (Rim. 6, 23).

Sv. ap. Pavel — apoštol pohanov, vo svojom liste k Rímskym kresťanom (6, 23) napomína ich, aby sa varovali hriechu, lebo **„odplata za hriech je smrť"**. Mnohí z nás myslia o hriechu veľmi ľahkomyseľne. Za vážny hriech považujú tie hriechy, ktoré trestá justícia — súdy, ako: vraždy, krádeže, násilnosti a pod., také hriechy, ktorými každodenne hrešíme — urážame Boha, považujeme za malé, alebo nehodné povšimnutia. Podľa učenia

ap. Pavla, za každý hriech, veľký alebo malý, čaká nás trest od Boha, keď sa neočistíme pokáním.

Čo je to hriech? Hriech je porušenie zákona, ktorý nám dal Boh. Kto je Boh, Ktorého my tak nebojácne urážame a protivíme sa Jeho svätej vôli? On je: **svätý, večný, všemohúci, všadeprítomný, vševediaci, dobrotivý a spravodlivý, pred ktorého tvárou je nenávidený každý hriech a nepravda.** Čo robí človek, ktorý porušuje zákon Boží? Uráža Jeho svätosť, robí to, čo Boh nenávidí, plní vôľu satanáša: **„Kto pácha hriech, je z diabla, lebo diabol od prvu hreší“** (1 Ján 3, 8).

Každý hriech je škodlivý pre našu dušu, tak ako je škodlivá nemoc pre telo. Zanedbanie sebamenšej nemoci v tele často vedie k ťažkej komplikácii, do ťažkej nemoci a často sa stáva, že zo zanedbanej nemoci príde predčasná smrť. Niekedy postačí aj malá iskierka, aby zapríčinila veľký požiar. **Podobne je aj s malým hriechom.** Spočiatku malý hriech zanedbaný môže doviesť človeka do najvyššieho stupňa nezákonnosti. Človek častokrát ani si nevšíma malý hriech, vidí, že Boh ho za to nepotrestal, zvykne si na to a postupom času bude malý hriech samozrejmosťou a taký človek ľahko môže spáchať aj ťažký hriech.

Pozrime sa do sv. Písma a nájdeme také miesta, **kde sa hovorí o potrestaní človeka aj za malý hriech.** Lotova žena za jedno neposlúchnutie bola premenená na soľný stĺp. Mojžišova sestra za jedno zlé slovo na Mojžiša bola porazená ťažkou nemocou. Sám Mojžiš; hoci bol prorok, s ktorým sa rozprával Boh a o ktorého dôstojnosti nikto nepochybuje, za jedno pochybovanie v Božiu moc bol potrestaný tým, že zomrel skôr než vošli Izraeliti do zasľúbenej zeme. Dávid, za to, že chcel dať spočítať Izraelský národ, bol potrestaný tým, že Boh dopustil na neho a jeho národ trojdennú ťažkú nemoc. Ananiáš a Sapfira padli mŕtvi pri nohách apoštola Petra len za to, že zatajili pred ním časť predaného majetku. Takých prípadov je hodne aj v dnešnom čase.

Oveľa smutnejšia je tá skutočnosť, že ľudia už vôbec tak si zvykli na hriech, že skoro každým slovom hrešia. Málo je im toho, že tým istým jazykom, ktorým sa modlia k Bohu, klebetia, ohovárajú a čo viac, berú meno Božie nadarmo. Pri každej hlúposti používajú meno Božie: Boha, Isusa Christa a Presvätú Devu Máriu. V desať Božích prikázaní sa hovorí: „Neprizyvaj imja Hospoda Boha Tvojeho na daremno“. Veľa ľudí to považuje za fígle alebo za nehodný povšimnutia hriech.

Preto nesmieme považovať žiadny hriech za malý, nesmieme dovoliť v sebe zakoreniť žiadny hriech ani malý, aby sa nás netýkali slová ap. Pavla: **„Odmena za hriech smrť“.** Radšej naučme sa báť Boha a uctiť Ho. **„Načalo premudrosti strach Hospodeň.“**

Juraj Havrila, duchovný

Prot. G. Kuzan:

Dobrý pastier

(Dokončenie.)

Duchovný pastier má moc, ktorú mu dal sám Boh a ktorú nemajú ani anjeli: **„Čokoľvek zviažete na zemi, bude zviazané na nebi, a čokoľvek rozviažete na zemi, bude rozviazané na nebi“** (Mat. 18, 18). Nie pozemskú, ale nebeskú moc dostali učeníci Christovi, lebo **„Otec celý súd odovzdal Synovi“** (Ján 5, 22) a ten ho dal duchovným. Ten, kto uznáva túto moc, môže byť spasený, ako hovorí sv. Ján Zlatoústy. Všetky sviatosti uskutočňuje duchovný. Duchovní, to sú pre nás tí, ktorí majú moc duchovne nás obrodzovať vo sviatosti sv. krstu, spájame sa v Christu a stávame sa údmi Hlavy, ktorou je Christos. Rodičia nás rodia telesne a duchovní duchovne. Duchovne nás obrodzujú a majú moc nám odpúšťať hriechy. Sv. Jakub povedal: **„Ak je niekto z vás chorý, nech pozve presbyterov cirkvi a nech sa nad ním pomodlia a pomažú ho olejom v mene Pánovom a modlitba viery uzdraví chorého a uzdraví ho Pán; a ak zhrešil, budú mu hriechy odpustené“** (Jak. 5, 14—15). Telesní rodičia nemôžu svoje deti zmieriť ani s ľuďmi, ale duchovný ich zmieri s Bohom.

Duchovná mužnosť spočíva v tom, že duchovný premáha surovosť, urážky, ohováranie a iné, lebo hnev hubí i rozumných, ako hovorí Premúdry.

Veľký význam pre spásu veriacich patrí učeniu, útesche a čítaniu. O plodoch týchto hovorí sv. ap. Pavel: **„Dokiaľ neprídem, buď pilný v prečítovaní Písma, napomínaní a vyučovaní“** (Tim. 4, 13—16). Pracovníkov na Božej nive čaká odplata. Neznamená to však, že treba len učiť, treba učiť i seba. Veľká je zodpovednosť pracovníkov na nive Božej: **„Poslúchajte si vodcov a buďte im povoľní, veď oni bdejú nad vašimi dušami, ako takí, ktorí budú účtovať z toho“** (Žid. 13, 17).

Vonkajší výzor duchovného má byť upravený, ale nie prepychový. Duchovný má byť príkladom pre svojich veriacich: **„Ale buď vzorom veriacich v reči, v obcovaní, v láske v duchu, vo viere a v mravnej čistote“** (1 Tim.

4, 12). Najdôležitejšie vlastnosti, ktoré udržiavajú v duchovnom vnútornú rovnováhu, sú: modlitba, čítanie Písma sv., poučné rozhovory, zachovávanie dobrých zvykov a tradícií v domácom živote. **Modlitba je vlastná všetkým ľuďom všetkých vierovyznaní.** Sám Pán ukladá modlitbu ako nevyhnutnú povinnosť pre duchovného. A nielen slovami, ale i skutkami sa **sám Spasiteľ modlil k svojmu Otcovi,** keď uskutočňoval dielo božskej služby na zemi (Luk. 5, 16; 6, 12; 9, 28; Mat. 14, 23). Modlitbou sa pripravoval na vykupiteľskú smrť. Christos sa modlil za budúcich pastierov: **„Posväť ich v pravde, — Tvoje slovo je pravda"** (Ján 17, 17). — **„A ja sa pre nich posvätujem, aby aj oni boli posvätení v pravde"** (19). Apoštolom pri ich povolaní do služby, zdôrazňoval dôležitosť modlitby: **„Veď nie vy budete hovoriť, ale Duch vášho Otca bude hovoriť vo vás"** (Mat. 10, 20). Apoštol Pavel prikazuje modliť sa za všetkých ľudí, za vedúcich, za vládu. Modlitba duchovného pastiera má byť čo najintezívnejšia, keď sa modlí za národ, za ľud, počas vojny alebo prírodných katastrof. Treba pripomenúť však, že nie vonkajšími prejavmi zdôrazňujeme modlitbu, ale vnútorným zápalom, úprimnosťou a pokorným srdcom.

Čítanie zbožných kníh osviežuje pastierovho ducha a pomáha mu vzdať sa svetských márností; je to tiež nevyčerpateľný prameň poučenia pre stádo.

Rozhovor s veriacimi má vždy silný vplyv na spôsob myslenia a na vôľu ľudskú. Duchovný musí však byť opatrný vo výbere známych, s ktorými sa bude rozprávať, lebo podľa slov veľkého apoštola **„zlé rozhovory kazia dobré zvyky".**

Zdokonaľovanie sa duchovného v priebehu celého života je povinné. Nestačí ukončiť školu, treba bdieť nad svojou morálkou. Vzdelanie nájdeme vo svätootcovskej literatúre, Písme sv. a v poslaniach súčasnej hierarchie.

Domáci život duchovného má spočívať v starostlivosti o deti, o ich fyzické i morálne napredovanie, v čom im má byť príkladom. Má mať lásku voči svojej manželke a dobre s ňou žiť, čo upevňuje rodinu. Jeho správanie sa má byť doma práve tak vzorné, ako medzi ľuďmi. Cirkev prikazuje duchovnému, aby sa vyhýbal všetkému, čo by poškodilo jeho pastiersku povesť. Za cirkev dal Christos život, i duchovní sú povinní sa za ňu obetovať. Sv. apoštol Pavel vyžaduje, aby sa duchovní starali o svoje rodiny: **„Má si dobre spravovať dom..."** (1 Kor. 3, 7).

Zábava pre osvieženie ducha je potrebná, ako každému, i duchovnému pastierovi, nie však každá zábava, ale zábava, ktorá zušľachťuje ducha, ako je čítanie hodnotných kníh, počúvanie hudby a iné. Otec duchovný musí byť veľmi zdržanlivý pri návštevách veriacich, pri svadobných hostinách, krstinách, lebo nedôstojným správaním sa by zneuctil svoj stav.

Duchovných pastierov Pán povolal k radosti, ktorú sľúbil darovať tým, ktorí Ho milujú.

Prot. I. Karpjak:

Literárno-bohoslovecké dedičstvo o. protopresbytera dr. Gabriela Kosteľnika

(Pokračovanie.)

Východzím bodom pre napísanie tejto práce bola pre o. dr. Kosteľnika knižka prešovského uniatského kanonika dr. M. Rusnaka **„Epiklezis"** (1926). Ten vo svojich záveroch došiel k protirečeniu, **lebo podľa latiníkov tvrdil, ako by bolo možné vo východnej liturgii vynechať epikézu bez nejakej škody pre naše bohoslužby.** Otec Kosteľnik sa rozhodol brániť prestíž našej cirkvi a chcel spočiatku napísať len recenziu na spomínanú knižku dr. Rusňáka. Ale keď sa nahromadilo veľa materiálu, nadišla potreba vydať rozšírene túto recenciu knižne. Tak vznikla vážna bohoslovecká štúdia, ktorá urobila meno dr. Kosteľnika známym, **ale súčasne mu narobila veľa nepríjemností a napokon ho však priviedla do pravoslávnej cirkvi.** V mnohých knihách a brožúrach, ktoré vydával o. dr. Kosteľnik za čias panského Poľska, bol súhlas uniatského metropolitu A. Šeptického. **Preto sa netreba čudovať, že v tom čase nemohol o. Kosteľnik zjavne prejavovať svoje sympatie voči pravoslávnej cirkvi.** Tieto jeho sympatie však boli natoľko výrazné v mnohých jeho článkoch polemických, ako bol napr. jeden z nich **„Moja odpoveď o. protojerejovi Tabinskému" (1935).** Až po druhej svetovej vojne, keď ukrajinský ľud dostal možnosť spojiť sa do jediného Ukrajinského sovietskeho štátu, **nastal čas povedať celú pravdu o únii, katolicizme a o pravoslávi.** Máme tu na mysli teologickú prácu dr. o. Kosteľnika z roku 1945 **„Apoštol Peter a rímski pápeži, alebo dogmatické základy pápežstva".** Knižka dr. o. Kosteľnika **„Apoštol Peter a rímski pápeži"** bola napísaná ešte za Poľska v roku 1931, ale cenzúra ju vtedy nedovolila vydať, vydania tlačou sa dočkala až v roku 1945. V porovnaní s ostatnými teologickými prácami je to knižka napísaná ľahkým a prístupným štýlom, z čoho vidno, že bola určená pre široký okruh haličského duchovenstva a veriacich. Knižka má 57 strán.

Z menších prác dr. Kosteľnika, tiež teologicko-cirkevných, treba spomenúť početné články, ktoré sa objavovali na stránkach vtedajšieho cirkevného žurnálu **„Niva".** Okrem iných tam vyšli tieto práce dr. Kosteľnika: **„Kniha Ekleziata"** (1911), „Prežitky v našij liturgii" (1918), **„Istorične značiňňa vyrazu pravoslavnyj"** (1920), **„Značiňňa staroslovjanoj movi"** (1922), **„Doľa uniji"** (1924), **„Tak sobi dumaju"** (1927), **„Na jasni zori, na tichi vodi"** (1928), **„Stojaňňa i kľačaňňa v cerkvi"** (1929), **„Jak nam vymovľati cerkovno-slovjanski slova"** (1930), **„Epochi v istoriji cerkvi"** (1934), **„Biľše bohoslužiň naraz"** (1936), **„Ideologia uniji"** (1938) a iné.

Okrem spomínaných článkov dr. Kosteľnik napísal ešte veľa iných publikácií, ktoré boli potrebné pre cirkev tých čias. Pritom treba zdôrazniť, že dr. Kosteľnik redigoval cirkevný žurnál „Niva" viac ako 10 rokov (1917—1929). Je pochopiteľné, že v tomto žurnále boli uverejňované nielen redakčné

články o. dr. Kosteľnika, ale mnoho príspevkov polemického charakteru, poézia, recenzie, listy. V tej dobe sa objavilo veľa prác dr. Kosteľnika, v ktorých sa dotýkal najbolestivejších problémov, ktoré pred vtedajším duchovenstvom vznikali. **S osobitným záujmom vtedy písal proti celibátu, ktorý na návod Ríma postupne zavádzali uniatskí biskupi v svojich eparchiách.** V tomto ohľade je zaujímavý článok dr. Kosteľnika **„Celibátna reforma a jej následky“** (1925). Vôbec treba povedať, že s „Nivou“ je spojených veľa prác dr. Kosteľnika.

Od chvíle, **kedy bola vyhlásená prísna cirkevná cenzúra a bolo zakázané diskutovať o celibáte a o tzv. byzantizme, dr. Kosteľnik sa vrátil k poézii.** Vznikol jeho doslovný veršovaný preklad biblickej piesne **„Na riekach babylonských“** (1928). V tom istom roku v tom istom žurnáli sa objavila krátka poézia, ktorá veštila blízky osud autora. Je to **„Narikaňňa samocvitu“**. Básnik v tomto diele opisuje útrapy drahokamu, ktorý našli pastevci medzi hromadou piesku, ale keďže nepoznali jeho cenu, používali ho namiesto kladiva.

(Pokračovanie.)

Ivan Ivanovič Rakovský

(1815 - 1855)

Spolupracovníkom A. V. Duchnoviča na poli národnej obrody bol vlastenec, ktorý bol funkciou uniatský kňaz, ale dušou bol úplne oddaný pravosláviu, otec Ivan I. Rakovský. Bol horlivým činiteľom v záležitosti spojenia sa nášho národa s Ruskom. Za rakúskej cenzúry, ktorá nepripúšťala ani slovo o slovanskom spojení, Rakovský otvorene hovoril: „Naša Uhorská Rus nikdy ani na chvíľu neváhala prejaviť svoj pocit spolupatričnosti k literárnemu spojeniu s ostatným Ruskom. Nikdy nás ani nenapadlo vytvoriť nejaký zvláštny literárny jazyk. Všetci naši spisovatelia od počiatku svojho pôsobenia na literárnom poli šírili národnú osvetu, vedení jedinou myšlienkou na literárne spojenie s ruskou literatúrou. Táto myšlienka natoľko ovládla našich spisovateľov, že, možno povedať, sa stali stálymi vyznávačmi veľkej idey všeslovanského literárneho spojenia, ktoré teraz je oslavované v slovanskom svete“[1]). Rakovský svojou literárnou tvorbou a kázňami obnovil pravoslávie v dedine Iza na Zakarpatsku. Svoju vlasteneckú a literárnu činnosť plodne prejavoval v Spolku sv. Vasilija Veľkého. Vášnivo sa venoval uskutočneniu tých vysokých ideálov, ktorých bol náš ľud zbavený cudzou vládou. „Oddávna naša Uhorská Rus chcela mať literárnu spoločnosť pre rozvoj vzdelanosti a pre šírenie ľudovej osvety“, – píše Rakovský a vyzýva inteligenciu a študujúcu mládež, aby vstúpila do radov založenej literárnej spoločnosti[2]). Táto dávna túžba a horúca snaha sa napokon uskutočnila. Prešla ohňom skúšok a prekážok nielen zo strany vlády, ale i zo strany vedenia uniatskej eparchie. Rakovský neohraničoval svoju činnosť v Spoločnosti len na literárnu tvorbu, ale do jej programu vložil i niektoré cirkevné body. Z jeho iniciatívy Spoločnosť mala „chrániť záujmy východného obradu“[3]), čo prakticky znamenalo – záujmy obrodenia pravoslávia vo vedomí duchovenstva gréckokatolíckej cirkvi a veriacich. Lebo slovo „pravoslávny“ bolo zakázané spomínať, a na Rakovského sa preto len hrnuli nepríjemnosti zo strany „vládnúcich“. On sa však smelo pozeral do očú všetkým protivníkom Spoločnosti. V tlači v mene Spoločnosti odpovedal maďarským šovinistom týmito veľavravnými slovami: „Naša Spoločnosť sa nemohla zriecť toho, čo tvorí jej životné záujmy. Nemohla sa zriecť používania vlastného jej ruského jazyka. Naša Uhorská Rus nikdy ani na chvíľu neváhala prejaviť svoju oddanosť voči literárnemu spojeniu s Ruskom“[4]). Mukačevský biskup Pankovič bol vláde veľmi oddaný a neodpustil Rakovskému toto smelé vyhlásenie a postaral sa o vylúčenie Rakovského, Dobrjanského a iných z prezídia Spoločnosti. Pod tlakom nevyhnutnosti Rakovský odišiel z verejnej scény v Spoločnosti, ale národné cítenie mu nedovolilo stať sa pasívnym pozorovateľom toho, ako vládna moc, i cirkevná vrchnosť ako verní nohsledi svojich chlebodarcov zjavne viedla náš ľud k úplnému odnárodneniu. K činnosti kňaza I. Rakovského sa ešte vrátime a budeme hovoriť najmä o jeho pôsobení v dedine Iza na Zakarpatsku.

LITERATÚRA:

[1]) Noviny *„Svit“, Užhorod, 1868, č. 43*

[2]) E. Nedzeľský: *Očerk karpatorusskoj literatury, Užhorod, 1932, str. 181*

[3]) S. V. Doboš: *A. I. Dobrjanský, Prešov, 1956*

[4]) H. A. Devoljan, *Uhorskaja Rus, istor. očerk, Moskva, 1878, str. 41*

Poznaj pravoslávnu cirkev

MONASTIER SV. JÁNA RILSKÉHO

Bulharsko je malebná krajina plná prírodných krás. Skvostom je zvlášť Rilské pohorie, vyznačujúce sa svojou divokosťou, bralami, ihličnatými a listnatými stromami a bystrinami. V neveľkom avšak hlbokom údolí, pod sivými skalami sa nachádza jeden z najstarších bulharských monastierov, monastier sv. Jána Rilského, zvaný tiež Rilský monastier.

Monastier založil v 10. stor. mních Ján Rilský. Narodil sa okolo roku 880. Pre rozmarný život vtedajšej vládnúcej spoločnosti prichádza do údolia rieky Rilská v Rilskom pohorí, ktoré bolo v jeho dobe opusteným kútom Bulharska. Začína v týchto miestach žiť pustovníckym životom v tamojších jaskyniach a dutinách stromov. Postupom času sa k nemu pridávajú ďalší mnísi a začínajú si stavať skromné príbytky, z ktorých postupom času vzniká monastier. Tento monastier však trval iba tri storočia. V 14. stor. postihla monastier prírodná katastrofa, monastier zničila lavína. Mnísi opúšťajú zničený monastier a zakladajú o niečo ďalej nový. V polovici 14. stor. stojí už monastier na svojom terajšom mieste a tunajší vládca menom Chrelja ho dáva obstavať zákopmi, pevnostnými múrmi, baštami a strieľňami, čo je na tieto časy nedobytná pevnosť. Monastier postihli niekoľkokrát požiare, niekedy úplne vyhorel, avšak znovu bol od základu postavený, čím sa stával väčším a masívnejším. Dnešná podoba monastiera je asi z polovice 19. stor. Vďaka mohutnému opevneniu mohol monastier odolať tureckým vpádom a iste z tohto dôvodu si zachoval počas tureckej nadvlády privilégiá, čím zachoval pre Bulharsko pravoslávnu vieru a kultúru.

Rilský monastier je obrovský komplex budov s veľkým nádvorím, obklopeným obytnými budovami, v ktorých sú cely pre 173 mníchov. Vo vnútorných nádvorných priestoroch sa klenú prekrásne sťaby románske arkády. Uprostred nádvoria sa nachádza katedrálny chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky. Je postavený podľa chrámu Chilandarského monastiera na Athose. Chrám v krížovom pôdoryse má štyri kupoly a je vyzdobený byzantskými maľbami od maliarov Dimitrija Zografa a jeho brata Zachariáša. Sú tu zobrazené biblické scény, výjavy z cirkevných dejín, ďalej portréty darcov a patrónov monastiera. Monastier bol stále pojítkom medzi pravoslávnymi národmi a na ikonostase sú emblémy týchto národov. Ikonostas je zdobený zlatom a umeleckými rezbami. V chráme odpočívajú telesné pozostatky zakladateľa monastiera, sv. Jána Rilského, ktoré boli r. 1469 po dlhej dobe pobytu v cudzine prinavrátené monastieru a teraz odpočívajú v hlavnom chráme napravo od cárskych dverí pod obrazom Spasiteľa.

Najstaršia budova monastiera, Chreljova veža, bola postavená r. 1335. Vo veži sa nachádza chrám s freskami zo 14. stor. Postavili ju ako útočište

pre obyvateľov monastiera, ktorí v nej počas obliehania žili a v hornom malom chráme slúžili bohoslužby.

Je tu tiež múzeum zriadené v jednom krídle monastiera. Nachádzajú sa v ňom neoceniteľné poklady ako historickej tak aj umeleckej hodnoty. Okrem iného tam nájdeme staré pergamenové rukopisy, životopisy svätcov z 12. stor., starobylé evanjeliáre, rôzne listiny a pod. Okrem literárnych zbierok uvidíme tu aj diela umelecké, ako veľmi staré ikony pochádzajúce z doby založenia monastiera. K najkrajším exponátom patrí kríž vyrezávaný mníchom Rafaelom z dreva, obsahujúci 140 výjavov s asi 1500 postavami nie väčšími ako ryžové zrnko. Mních Rafael pracoval na kríži 12 rokov. Monastierska knižnica obsahuje asi 20 000 zväzkov, medzi ktorými je veľké množstvo starobylých rukopisov a tlačív.

Mnísi obývajúci monastier tu žijú skromne, niektorí sa zaoberajú aj knihovníctvom a študujú starobylé rukopisy a dejiny, ostatní sú zamestnaní cirkevnými úkonmi a starajú sa o menšie hospodárstvo.

Ráno 19. októbra (1. novembra), keď cirkev svätí pamiatku sv. Jána Rilského, pokoj panujúci v monastieri prerušia mnohí pútnici, ktorí sem prichádzajú zblízka i zďaleka, aby sa tu poklonili svojmu svätému, aby „pobudli

u sv. Ivana". Hovoria o ňom ako o živom a toto zosilňuje dojem jeho neviditeľnej, avšak skutočnej prítomnosti. Ľudia zaplňujú všetky prístupy k chrámu a dostať sa do neho dá veľa námahy. Niektorí pútnici prichádzajú ešte v predchádzajúci deň, kedy po bohoslužbe obnovenia chrámu a po pokropení chrámu svätenou vodou, sa koná vsenočnoje bdenije s akafistom k sv. Jánovi Rilskému.

12. mája 1969 prežíval monastier milú udalosť. V tento deň navštívil toto posvätné miesto carihradský patriarcha Athenagoras spolu s predstaviteľmi takmer všetkých miestnych pravoslávnych cirkví z príležitosti osláv 1100. výročia úmrtia sv. Cyrila. Delegáciu pravoslávnej cirkvi v Československu viedol Jeho Blaženstvo Dorotej, metropolita pražský a celého Československa. Návšteva predstaviteľov miestnych pravoslávnych cirkví upevnila ešte viac význam monastiera vo svetovom pravoslaví.

Taký je monastier sv. Jána Rilského, bašta pravoslávnej viery na Balkáne a pevnosť proti tureckej expanzii. Taký je Rilský kláštor, svätyňa bulharského národa a celého pravoslávneho sveta.

P. T.

Za svetlou pamiatkou profesora o. Marka Lozinského

Správa o predčasnej smrti prof. Moskovskej duchovnej akadémie, igumena o. Marka Lozinského, ktorý zomrel 29. januára 1973, nás veľmi prekvapila. Hoci sme vedeli o jeho ťažkej chorobe, nečakali sme, že odíde v tak mladom veku 34 rokov. Bol to človek s veľkým nadaním a už ako tridsaťročný dosiahol hodnosti magistra teológie za svoju vedeckú prácu „Duchovný život laika a mnícha podľa diela a listov biskupa Ignatija (Brjančaninova)". Otec Marek s veľkou horlivosťou pracoval ako profesor na Moskovskej duchovnej akadémii, kde prednášal homiletiku a viedol študentov pri príprave na kázne. Bol i správcom cirkevne-archeologického kabinetu pri akadémii. A tu bol nebohý na svojom mieste, mal veľa vedomostí z dejín a symboliky kresťanského umenia a stále chcel ešte väčšmi obohatiť archeologický kabinet. Poradil každému, kto prejavil záujem o pamiatky. Mal dobrú vlastnosť, že vedel rýchlo nadväzovať priateľstvo a atmosféru družnosti a vzájomného porozumenia. Jeho všeobecné vzdelanie bolo obdivuhodné.

Poznal som osobne o. Marka z rokov, keď ako mladík navštívil Hlinskú púšť, ale lepšie sme sa spoznali, až keď som v Zagorsku študoval pamiatky stredovekého umenia, najmä byzanské ikony a ruské cirkevné umenie. Trávili sme dlhé hodiny v práci. Otec Marek bol zaujímavým sprievodcom a citlivým poslucháčom. Bol to človek veselej povahy. Jeho krátky život bol naplnený ťažkou vedeckou prácou. Pracoval oddane a vyžadoval to isté od druhých, bol presný, ale plný života a radosti. Jeho asketizmus nebol vystavený na obdiv ľuďom, bola to jeho vnútorná záležitosť.

Smrť prof. igumena o. Marka Lozinského je pre Moskovskú duchovnú akadémiu veľkou stratou, ktorú bude ešte dlho pociťovať. Žiaľ, že jeho dni boli také krátke, keď práce mal ešte toľko pred sebou. Vičnaja pamjať!

V. Pucko

Hlas Svetového kongresu za mier

V tomto mesiaci v dňoch 2.–3. októbra 1973 sa konal v Moskve Svetový mierový kongres, ktorý rokoval o pálčivých otázkach zachovania mieru vo svete. Rokovalo sa tiež o kresťanskej solidarite a praktickej spolupráci so všetkými ľuďmi celého sveta, ktorí sú za mier. Kongres zaujal stanovisko k súčasným medzinárodným problémom, ako je zločinná vojna, rasizmus, potreba odzbrojenia a bezpečnosti vo svete.

Tento kongres je ďalším impulzom pre svetovú verejnosť, bez rozdielu národnosti, rasy, politického a náboženského presvedčenia. Je impulzom k rozšíreniu mierového hnutia na celom svete, k tomu, aby ľudská vôľa a myslenie hľadali bratskú jednotu, lásku, porozumenie, aby zhasli plamene miestnych vojen, aby sa odstránil koloniálny útlak a vykorisťovanie.

Kongres sa obracia na všetky cirkvi, na všetkých ľudí dobrej vôle s výzvou, aby mali medzi sebou ešte lepšie porozumenie a väčšiu lásku, aká vládla medzi prvými kresťanmi. Túto nutnosť treba dokázať nielen teologicky, ale v každodennom živote.

Svetový mierový kongres v Moskve ukázal, že čoraz viac inštitúcií i jednotlivcov dobrej vôle sa angažuje za mier. Chceme, aby sa ľudia v mieri stýkali, aby jeden druhého nezabíjali v nezmyselnej vojne, lebo cudzie krajiny sa majú navštevovať, a nie dobývať. Preto máme radosť zo vzájomných návštev veľkých štátnikov. Takými krokmi sa začínajú napravať chyby a krivdy.

Ľudstvo má už dosť vojen, nepokojov a nešvárov. Na utrpenie sa nezabúda, veď človek to bol, ktorého okradli a zabili. Aké je to bolestné na to všetko spomínať a aké malicherné je vrátiť nakradnuté veci, keď životy sa obnoviť už nedajú.

My, pravoslávni kresťania, rozhodne dvíhame svoj hlas spolu so všetkými ľuďmi dobrej vôle proti zlu v spoločnosti, za mier, lebo ctíme i prikázanie dané nám Bohom: „A toto prikázanie máme od neho, aby ten, kto miluje Boha, miloval i svojho brata" (1 Ján, 4, 21).

Štefan Horkaj, duchovný

Zo života prešovskej eparchie

Odpustové bohoslužby:

● Dňa 5. augusta 1973 v česť proroka Eliáša — oslávili bardejovskí veriaci chrámový sviatok dreveného pamiatkového chrámu v Bardejovských Kúpeľoch. Za hojnej účasti veriacich slávnostnú sv. liturgiu odslúžil d. o. Jána Lakata, správca farnosti Bardejov, spolu s duchovnými z okolia.

● V nedeľu 26. augusta 1973 v Lutine konali sa tradičné odpustové bohoslužby zasvätené sviatku Uspenija B. Materi. Na Mariánskej hôrke v pravoslávnej kaplnke sv. liturgiu odslúžil prot. Peter Spišák, riaditeľ ÚER, za asistencie d. o Jozefa Frického, okresného arcidekana z Bajeroviec, d. o. Romana Ferenca, správcu pravoslávnej farnosti Pre-

šov, d. o. **Michala Kopčíka, účtovníka ÚER, a miestneho duchovného d. o. Eliáša Soviča.** Veľa veriacich z celého okolia pristúpilo k sv. spovedi a sv. prijímaniu. Odpustovú kázeň predniesol d. o arcidekan Jozef Frický. **Na záver pozdravil prítomných v mene Preosv. vladyku Nikolaja, d. o. Peter Spišák, riaditeľ ÚER.**

Návšteva ruskej pravoslávnej cirkvi

● **Na pozvanie Jeho svätosti P i m e n a,** patriarchu ruskej pravoslávnej cirkvi, **bola na návšteve ruskej pravoslávnej cirkvi naša Posvätná Synoda – zbor biskupov pravoslávnej cirkvi v ČSSR.** Naši vladykovia od 26. augusta do 6. septembra 1973 navštívili významné posvätné miesta tejto cirkvi a poklonili sa pamiatke mnohých svätcov. Touto návštevou oplatili návštevu Jeho Svätosti P i m e n a a jeho doprovodu z februára t. r. **Za prešovskú eparchiu na tejto návšteve bol Jeho Preosvietenosť Nikolaj, biskup prešovský, a o. mitr. prot. Dr. A. Mihaľov, dekan PBF v Prešove.**

MOJŠOV: deti po prvej sv. spovedi.

ZO ŽIVOTA NAŠICH FARNOSTÍ

Vo sviatok Zostúpenia sv. Ducha pravoslávni veriaci vo Švermove prežívali radostný deň. Oslavovali svoj chrámový sviatok a privítali mnohých veriacich z okolia. Sviatočné bohoslužby v miestnom chráme pri tejto príležitosti odslúžil d. o. prot. G. Kuzan z Prešova a d. o. Peter Bajaj z Vernára. Hosťom bol d. o. dr. prot. Ilja Kačur, prof. PBF vo výslužbe, a miestny duchovný d. o. I. Bieloruský. Slávnostnú kázeň predniesol d. o. prot. G. Kuzan. Na konci bohoslužieb všetkým poďakoval za spoločné modlitby správca miestnej farnosti d. o. I. Bieloruský.

ŠVERMOVO: Z osláv chrámového sviatku.

NA NAŠU PRAVOSLÁVNU TLAČ DAROVALI:

Pravoslávni veriaci z Lastoviec, okr. Trebišov: Michal Janoško 100.– Kčs, Andrej Hrinko, 50.–, Mikuláš Dudič, 50.–, Juraj Lešo, 50.–, Mária Vatráľová, 50.–, Anna Lešová, 25.–, Anna Uporská, 15.–. Ďalej: rod. Timkova 10.– a Ján Šalata 20.–, obaja z Michalian, okr. Trebišov, Ján Ivančo, Úpor, 25.–, rod. Chomová, Oreské, okr. Michalovce, 20.– Kčs. Barbora Šalitrošová, Falkušovce, 20.–, Matúš Repašský, Závadka, okr. Spiš. Nová Ves, 40.–, akad. maliar Franta Malý s manželkou Natáliou a Bora Poučki, Karlovy Vary, 100.–, Andrej Rusnak, Lastovce, 40.– a Bohuznámy Andrej z Lastoviec 50.– Kčs.

Štedrým darcom vrelá vďaka. Mená ďalších uverejníme v budúcom čísle nášho časopisu.

Zo života michalovskej eparchie

Archijerejské bohoslužby.

● **Dňa 6. augusta 1973** v deň sviatku Premenenia Pána (Preobraženija) Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský, odslúžil archijerejskú sv. liturgiu v pravoslávnom katedrálnom chráme v Michalovciach **za asistencie d. o. mitr. prot. J. Iljuka, okr. arcidekana, a d. o. Štefana Horkaja, predstaveného katedrálneho chrámu. Preosvietený vladyka predniesol príležitostnú kázeň.**

Dňa 15. augusta t. r. v deň sviatku Zosnutia Presvätej Bohorodičky Preosvietený vladyka Cyril odslúžil archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme v Michalovciach za asistencie d. o. mitr. prot. J. Iljuka a d. o. Štefana Horkaja. Na konci bohoslužieb príležitostnú kázeň predniesol Preosvietený vladyka Cyril.

● Tradičné odpustové bohoslužby

V nedeľu 5. 8. 1973 v pravoslávnom chráme v Inovci okr. Michalovce sa konali tradičné odpustové bohoslužby pri príležitosti chrámového sviatku sv. proroka Eliáša. **Za účasti veľkého počtu pravoslávnych veriacich miestnych i z okolia slávnostnú sv. liturgiu odslúžil d. o. prot. J. Choma, predseda misijného odboru ER, d. o. Štefan Ciba a d. o. Ladislav Fedor, správca miestnej farnosti. Na tému sviatku kázal d. o. Štefan Ciba a na ukončenie bohoslužieb prehovoril d. o. prot. J. Choma. Správca miestnej farnosti d. o. L. Fedor sa napokon srdečne poďakoval za účasť na odpustových slávnostiach a za spoločné modlitby všetkým prítomným.**

● **V nedeľu 12. 8. t. r.** v pravoslávnom chráme v Hnojnom okr. Michalovce sa konali tradičné odpustové slávnosti pri príležitosti chrámového sviatku Zosnutia Presvätej Bohorodičky. **V preplnenom chráme slávnostnú sv. liturgiu odslúžil d. o. Juraj Koco za asistencie správcu miestnej farnosti d. o. Jána Mantiča. V priebehu sv. liturgie viacerí pútnici pristúpili k sv. spovedi a sv. prijímaniu. Odpustovú kázeň predniesol d. o. Juraj Koco, na záver d. o. Ján Mantič vyjadril srdečnú vďaku všetkým prítomným za ich modlitebnú účasť.**

● **V nedeľu 12. 8. t. r.** v Kašove, okr. Trebišov sa pri príležitosti chrámového sviatku Premenenia Pána konali tradičné odpustové bohoslužby. **Za veľkého počtu veriacich miestnych i z okolia slávnostnú sv. liturgiu slúžil správca miestnej farnosti d. o. Peter Semanco za asistencie d. o. Mikuláša Sedlického, ktorý predniesol i odpustovú kázeň. Záverom d. o. Peter Semanco poďakoval prítomným za účasť na odpustových bohoslužbách.**

Posviacka kríža

● Nedeľa 19. augusta 1973 bola pre pravoslávnych veriacich obce Vojčice v okrese Trebišov dňom duchovnej radosti. V tú nedeľu sa zúčastnili na milej a skromnej slávnosti posvätenia sv. kríža na miestnom cintoríne. Kríž dala postaviť Mária Homzová na slávu Božiu a na večnú pamiatku svojich zosnulých príbuzných. **Za účasti pravoslávnych veriacich z Vojčíc a okolia slávnostný obrad posviacky sv. kríža vykonal d. o. prot. Ján Choma, ktorý predniesol i príležitostnú kázeň, v ktorej hovoril o učení sv. pravoslávnej cirkvi o záhrobnom živote a o radosti spravodlivých v nebeskom kráľovstve. Všetci prítomní, posilnení slovom Božím, odchádzali do svojich domovov s kľudom v srdciach, lebo obdržali Božie požehnanie a nádej, že i pravoslávni veriaci z Vojčíc budú mať umožnené spoluužívanie miestneho chrámu s bratmi gréckokatolíkmi.** **M. Š.**

Posmrtná spomienka

Dňa 31. júla 1973 počas žatvy nečakane nás navždy opustil náš brat kurátor JURAJ ORÁČ z Úbreža vo veku 62 rokov. I keď bol už dôchodcom, bol ešte plný elánu do práce v prospech spoločnosti. Pracoval na miestnom JRD, kde ho pri zbere úrody z práce vytrhla smrť. **Smútočné obrady pohrebné vykonal predseda misijného odboru ER d. o. prot. Ján Choma a miestny duchovný d. o. J. Mantič dňa 1. augusta 1973.**

Večnaja jemu pamjať!

Posmrtná spomienka

Dňa 24. 8. 1973 odovzdal svoju dušu Stvoriteľovi **dlhoročný kurátor a kostolník pravoslávnej cirkevnej obce Petrová, brat JURAJ HANČOVSKÝ** vo veku 62 rokov. Cirkevná obec stráca v nebohom dobrého a čestného človeka, ktorý sa cirkvi venoval už od mladosti. I v r. 1968 si čestne obhájil svoju vieru, hoci bol neraz špinený svojimi neprajníkmi, ale zostal verný pravoslávnej cirkvi. **So zosnulým bratom Jurajom sa na jeho poslednej ceste rozlúčilo množstvo veriacich z celej obce. Pohrebné obrady odslúžil d. o. prot. P. Pidanič a miestny duchovný d. o. Vasil Šuliman.**

Večnaja jemu pamjať!

(V. Š.)